

роботи: і дійсно, стрічка значною мірою тримається на них, і невдалу гру тут не компенсувало б ніщо. На першому плані – образ Мустафи в чудовому виконанні Ахтема Сейтаблаєва: один із найкращих українських режисерів і відомий актор, у цій ролі він вповні продемонстрував силу свого дару. Втім, поруч із Мустафою–Сейтаблаєвим не менш переконливо виглядає і Алім у виконанні молодого актора Ремзі Білялова. А ця роль так само важлива, адже, по суті, саме Алім, що має зробити свій духовний вибір, є центральним персонажем у фільмі. Серед акторів другого плану варто виділити Віктора Жданова, який, традиційно органічно виглядаючи в ролі старих «з народу», зі-

грав роль українця, що ремонтує машини, з ним на своєму шляху перетинаються герої. Окремим персонажем можна вважати й простір, зокрема прекрасні пейзажі узбережжя (оператор Антон Фурса). І – сам шлях, сповнений пригод, дрібних і не дуже, та кожна з яких загрожує меті подорожі. В цілому ж «Додому» можна назвати черговою перемогою українського кіно, що їх в останні роки, на щастя, побільшало. Змістовний, глибокий, актуальний, високохудожній за формою і, головне, щирий, він заслуговує на гідну прокатну і фестивальну долю. Та найважливіше – щоб здійснився основний його посыл і всі відірвані від Криму могли знову повернутися додому...

Свобода і родинний обов'язок у фільмі «Додому»

Лариса Іванишина

Глибину цього фільму повною мірою може збагнути той, хто втрачав своїх близьких. Уже перший кадр (досить тривалий) – безлюдна картина морського узбережжя із самотнім безлистим деревом – налаштовує на оповідь трагічну, вводить у тему «над вічним спокоєм»... Дія розпочинається з моргу, куди батько приїхав за своїм старшим сином і де відбувається процедура «оформлення» покійника з усіма корупційними деталями, що сприймаються як дикість: батькові треба викласти чималу суму, аби забрати покійника якнайшвидше. Такий початок вводить у суть подальшої розповіді: суєтність захланних людей, нездатних співчувати, з одного боку, і трагедія людини – з іншого. Аналогічна ситуація повториться в іншому варіанті на пункті пропуску між Україною і Кримом, коли прикордонники не пропускати машину, бо покійник не в цинковій труні. Але, окрім перипетій з нечистими на руку особами, автори розкривають кілька суттєвих речей: туга за рідною людиною, біль втрати, цінність батьківщини і, зрештою, стосунки між близькими людьми, їхні, так би мовити, психологічні поєдинки.

Отже, приводом для розгортання сюжету є загибель Наріза. Мустафу, котрий знає і читає молитви, за характером його поведінки, можна назвати радикальним мусульманином. Він є людиною трагічною, все життя дбав про майбутнє своїх дітей, а обидва його сини, судячи з внутрішньої установки молодшого, відкинули батьків шлях: вибору як проблеми у них не було. Свобода, як і для всіх сьогодні, – природна річ: навчання в столиці України, життя з тими, з ким добре і комфортно, хто не зазіхає на свободу дій.

У фільмі увагу зосереджено на дуеті – Мустафа і його молодший син Алім, який супроводжує батька. Мустафа свідомий того, що кримських татар залишилося небагато, і якщо вони асимілюються, то нація може зникнути. Саме тому він був проти одруження свого брата з україночку. Кримським татарам вдалося зберегти власну ідентичність

в часи депортації, коли там, у Середній Азії, де їх, за словами того ж брата, не вважали за людей. Нарешті, вони повернулися на свою батьківщину, на прекрасну кримську землю, якою марили на чужині. В цьому сенсі фільм «Додому» – це кінематографічна відповідь на загарбницький лозунг росіян «Крим наш!». Фільм ненав'язливо, через незначні деталі показує біль кримських татар, який вони переживають, опинившись під російськими окупантами (український поліцейський знаходить в багажнику машини Мустафи російські номери, а той говорить: «А спробували б ви сьогодні пожити в Криму без російських номерів, без російського паспорта...»).

Це фільм про незгаслу любов до своєї батьківщини, до рідної землі. Трагічну любов. Бо в тебе цю землю забирають. Також це фільм про вплив однієї людини на іншу. Стосунки батька і сина розкрито напрочуд тонко. Так, проблема батьків і дітей – вічна, розрив між поколіннями особливо гостро відчувається в переломні часи історії, до яких належить і нинішній. Людство зависло в очікуванні: куди поверне цивілізація – до самознищення через диктаторські режими, в чиїх руках ядерна зброя, – чи переможуть демократичні цінності й та бажана свобода вибору для кожної окремої людини (живу, як хочу).

Винною у втраті сина батько вважає його дівчину, котра спонукала його піти добровольцем на Донбас. Побачивши батька свого нареченого, вона не переймається бать-

ковим горем, бо він інакший – різкий і непоступливий, його не можна ні приручити, ні приватизувати, до того ж він їй не співчуває, навпаки, вважає винуватицею. Психологічний поєдинок Мустафи і дівчини гострий. Та в неї є ще можливість впливати на Аліма (бодай по телефону), вона звикла опікуватися хлопцем. За тоном і характером її розмови можна зробити висновок, що вона впевнена у своїй силі. Але чим далі рухається до кордону з Кримом автівка, тим більше віддаляється від неї Алім. Географічна відстань – це зрозуміло, але фільм про відстань психологічну. Упродовж подорожі він оцінить силу батькової особистості. Хоча той розуміє, що б він не казав, його слова на Аліма не діють, він втратив здатність їх чути. І треба було пройти ініціацію, посвячення як захисника власної гідності, аби зрозуміти й оцінити батьківську науку, його справедливі слова, що не можна бути таким наївним, легко піддаватися спокусі. Коли написала це речення, подумала про моралізаторські мотиви фільму. Справді, вони очевидні. Її цінні, бо ж багато хто останні десятиріччя проповідував відмову від них так старанно, що й не помітив, як ми опинилися перед тою грізною прірвою.

У психологічній драмі велике навантаження падає на акторів. Ахтем Сеїтаблаєв створив у кіно чимало персонажів з нелегкою долею і конструктивними діями: вони проявляють твердість характеру, незламність, одне слово, його герої викликають позитивне ставлення і готовність ідентифікуватися з ними. Тут же йому довелося перевтілюватися у чоловіка, який, на перший погляд, ніби відповідає змальованому психологічному портрету, і водночас – інакший, у ньому живе страждання. Мустафу він змальовує жорстким, навіть нетерпимим до людей, що досягнули на його цінності, на його синів. Молодий Ремзі Білялов упевнено, ніби без жодних зусиль, малює образ Аліма як типову молодшу людину, що тільки починає життя і прагне бути, як усі, – вільним, одчайдушним, аби легко вписатися в соціум. З іншого боку, розумієш, як непросто зіграти родинну драму на тонких психологічних нюансах, аби за нею постало щось більше, аніж приватна історія двох людей. Та обом акторам вдалося зробити це природно і переконливо.

Іноді відчувається певна штучність в сценарній побудові, коли Аліму ніби зумисне підсовують спокусу в особі дівчинки якогось заштатного містечка на півдні України, де (як ми вже бачили нещодавно у «Вулкані» Романа Бондарчука) живуть крадії, залишаючи наївного героя біля розбитого корита. Але, на відміну від «Вулкану», Алім тут має опертя – батька, який навчить, що робити з кривдином-злодієм. І хлопець гідно вийде з поєдинку, відвоює батьків рюкзак. Цей епізод утворює шану до батьків.

У цьому буденно-побутовому фільмі є чимало символічного. Це й бруд, яким обліплюють одне одного молоді люди в згаданому містечку, й барвистий летючий змії у руках хворого Мустафи, що провіщає його відхід на небеса, й коран та молитовник, що раз по раз з'являється в його руках. І молитва, в силу якої повірив і Алім. Символів чимало, але головне в тому, що кожна така деталь працює на утвердження національної ідентичності та моральних цінностей.

«Захар Беркут»:

Анастасія Пащенко

«Захар Беркут»

Сценаристи: Ярослав Войцешек, Річард Ронат

Режисери: Ахтем Сеїтаблаєв, Джон Вінн

Оператор Юрій Король

Художниця з костюмів Антоніна Белінська

У ролях: Роберт Патрік, Алекс МакНіколл, Поппі Дрейтон, Томмі

Фленаган, Цегмід Церенболд, Андрій Ісаєнко, Олег Волощенко,

Аліна Коваленко, Рокі Майерс, Олівер Тревена, Віктор Жданов.

Продюсери: Джефф Райс, Юрій Карновський і Раджа Коллінз

Kinorob, Cinema Day. 201

Тому, хто захоче створити фільм-легенду на матеріалі середньовічної України, важко зробити вибір кращий, ніж «Захар Беркут». Напружена дія, яскраві образи, герої різного віку й статі, безпрограшний мотив боротьби проти численного ворога нечисельного гурту героїв, та ще й апелювання до демократичних цінностей – достоту, матеріал, сьогодні чи не актуальніший, ніж на момент написання повісті-першоджерела. І це – в антуражі середньовічних Карпат, що обіцяє водночас ефектну натуру і яскраві образи побуту тодішніх горян. Значною мірою, щоправда, «вигаданого»: від того світу до нас дійшло вкрай мало, тож екранізаторам необхідно витворювати його наново. Хоча... останнє має і свої переваги, оскільки дає більший простір творчій фантазії. Тим більше, що йдеться не про літописну подію, а про вигадану історію, фактично – легенду.

Кінематографічно привабливий, «Захар Беркут» має свою історію екранізацій. Уперше його мали ставити ще в 1920-х роках, проте тоді цей задум втілений не був. Фільм «Захар Беркут» з'явився 1971 року, в постановці Леоніда Осики. І вже в новому тисячолітті і в іншій Україні виникла слушна думка: настав час для нового, сучасного вже для нас прочитання. Якщо попередня екранізація творилася в межах напряму українського поетичного кіно, передового тоді, новий «Захар Беркут» належить до популярного сьогодні жанру історичного екшену. Так, Франко таки йде в ногу з часом...

Робота над фільмом для України стала свого роду експериментом. А саме: спробою власними силами (хоча б частково) створити кінострічку в «голлівудському»